

Németh Ervin

Mindörökké Júlia

Színpadai játék Szendrey Júliáról három képben
Szendrey Júlia és Petőfi Sándor versei, levelei és
naplói alapján

A Soproni Petőfi Színház előadása

Szendrey Júlia szerepében – **Molnár Anikó**

Petőfi és a férfiszerepek – **Papp Attila**

Rendező: **Pataki András**

„Emlémem elől ne fussatok...” Az emberek többségének tudatában valószínűleg igen egyoldalú kép él Szendrey Júliáról: olyan nőalaké, aki hálátlanul, de pontosan teljesíti be a *Szeptember végén* című Petőfi-vers látomásos jóslatát. S ezzel a nagyközönség (és a mindenkori iskolás diákok) számára sorsa bevégeztetett. Pedig hátravan még az életéből jó másfél évtized, amely alatt fölnevelte Petőfi fiát, megszült még két fiút és egy kislányt, s életének utolsó pillanatáig gondoskodott róluk. Ezek pusztán tények, de nem sokat mondanak arról, hogyan telt el ez a tizenhét év. Többet árul el az a jövendölés (már megint!), amelyet Júlia a naplójába jegyzett föl 1850 tavaszán: „Élni akarok, meg akarom kísérteni a boldogság nélküli életet. (...) Ez életosztón az első rossz lépés, az első alap, melyre jövendőm épülni fog. Mi áron? Mi következzel? Jaj nekem! és ezerszer jaj!”

Ez a rendkívül érzékeny alkatú nő megsejtett valamit, amelyet akkor még nem tudatosíthatott, az utókor viszont elveszettnek hitt, majd előkerült naplótöredékeiből, leveleiből tudhatja: Szendrey Júlia – mindvégig vállalva a Petőfiné nevet – megtalálja és megőrzi önmagát, de közben családi életében a pokol mélységes mély bugyrait járja meg.

A színpadai játék szöveggönyve. Az adaptáció – mellőzve minden fikciót – csupán Szendrey Júlia leveleinek, naplójának és a halálos ágyon apjához írt megrázó vallomásának szövegéből, valamint Petőfi verseiből és leveleiből építkezik, s ezeket egészítik ki a legjobb barát, Arany János versei, valamint néhány korabeli újsághír.

A darab három egyre rövidülő terjedelmű képben három szeletet metsz ki Júlia életéből.

Az **első rész** a Petőfivel való találkozás boldogboldogtalan pillanatait idézi föl, amelyek aztán a koltói mézeshetekben teljeseznek ki. A **második egység** azt a kritikus életszakaszt ragadja meg, amikor bizonyossá vált Petőfi halála, s végtelenül bizonytalanná az özvegy

és gyermeke sorsa, s ebben a helyzetben Júliának döntenie kellett: öngyilkosság vagy a „boldogság nélküli élet” megkísértése. A **harmadik rész** a testi szenvedéssel súlyosított haldoklás heteit sűríti össze abban a néhány percben, amíg elhangzik az apjának írt levelében megfogalmazott, megrázó erejű vallomása.

A játék dramaturgiája. A darab a középpontba állított ember elmagányosodásának, ugyanakkor lelki gazdagodásának, kiteljesülésének és önmagára találásának menetét követi. Az **első kép**ben a vidám és mozgalmas életet kedvelő, kissé felszínes csitriként ismerjük meg Júliát, akit kedves emberek sokasága vesz körül: ott van a barátnő a levelein keresztül, de mindenekelőtt ott van Petőfi – vagyis hát a szerelmes leány számára az egész világ. A **második kép** a hirtelen felnőtté érett, s az új helyzetben, a fájdalom és a meg nem értettség közepette önmagát kereső Júliát állítja elénk, akit ellenséges és idegen világ vesz körül, s az asszony éppen ezért riadtan kapaszkodik az egyetlen férfibba, aki menedéket kínál neki. A **harmadik kép** abban a tragikus pillanatban ábrázolja Júliát, amikor a halállal magányosan viaskodva megleli legőszintébb hangját – utat találva vele apjához és önmagához is.

A színpadra állított darabban nagyon fontos szerepet kap a **zene**, amely elválasztja egymástól a három képet. Egy Chopin-etűd (Op. 25 – No. 11., a-moll „Vihar”) hangzik fel – ez volt Júlia kedves zongoradarabja, maga is szívesen játszotta.

Erre a linkre kattintva meghallgatható az etűd:

<https://www.youtube.com/watch?v=bFggL08Pziw>

Hasonlóképpen fontos a színpadi játék **fénydramaturgiája**: az elején minden ragyog, rengeteg rekvizitum és kellék tölti a ki a teljes egészében megmutatott színpadot, majd a másodikban sötétednek a képek, egyre szűkebb tereket látunk, míg a harmadikban már csupán Júliára vetül egy halvány fény, a háttérben mozgó alakot, a titkárát, Tóth Józsefet is alig érzékeljük. Felszínen a teljes elmagányosodás és a remények, vágyak elsötétülése, de belül megőrződik Júlia lelki ragyogása – az utolsó kép szinte már olyan, mint egy Rembrandt-festmény: a jelenetet megvilágító fény az alakból, itt Júliából sugárzik.

A címek összefüggései. Az eredeti szövegekönyv a címét – „Emlémem elől ne fussatok...” – Szendrey Júlia asszonykori naplójából vette: ott a koltói napokra vonatkoznak e sorok, s csupán annyit jelentenek, emlékezetem elől ne fussatok el, vagyis hadd emlékezzem rátok. Szövegösszefüggéséből kiragadva és

címmé emelve már nemcsak az emlékező Júliát idézik fel e szavak, hanem a ma emberéhez is könyörögnek Júlia nevében: az én emlékem elől ne zárkózzatok el, avagy maradjak meg a jó emlékezetetekben! A színpadi játék címe, a *Mindörökké Júlia* – amely a *Reszket a bokor, mert...* kezdetű Petőfi-versre adott válaszra rímel, amelyben Júlia csak ennyit írt: „Ezerszer. Júlia” – a Petőfi-örökséghez való hűségét hangsúlyozza, s egyben tudatosítja a nézőben, hogy nagyon is szükséges sablonoktól mentesen gondolkodnunk, a tényekre újra rákérdeznünk és a kézenfekvőnek látszó dolgok mögé néznünk időről időre.

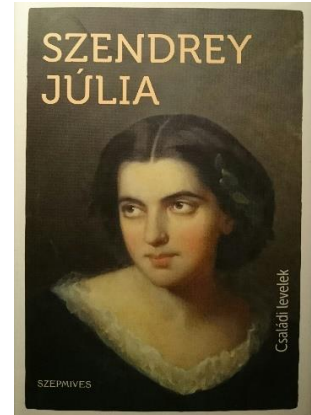
*Egy egészen friss olvasmány
a témában:*

Szendrey Júlia
Családi levelek

Szendrey Júlia élete, pályája
és levelezése Szendrey Máriával

Szépmíves Kiadó, Budapest, 2018

A különleges összeállítás mintegy félszáz családi levelet közöl, köztük Szendrey Mária, Gyulai Pál sorait, Júlia barátnőkhöz írt panaszait, valamint bemutatja a műfordító, a naplóró és költő Szendrey Júliát is. A részletes életrajz rávilágít a korabeli botrányok, vádaskodások hátterére, miközben kirajzolódik előttünk a valódi Szendrey-portré.

A kötetet Ratzky Rita irodalomtörténész válogatta és rendezte sajtó alá, az ő munkája az a tanulmány is, amely a kötet részét képezi, s benne azoknak a műnemeknek az elemzésére fordít nagy gondot, amelyekről eddig keveset, vagy nem írt más kutató. Ezek pedig az elbeszélések és az Andersen-fordítások.

Az ismertető szövegét írta:
Németh Ervin

Fotó: Torma Sándor